

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова приймальної комісії, академік НААН

_____ А.С. Даниленко

_____ 2017 року

ПРОГРАМА

фахового іспиту до вступу в аспірантуру
для здобуття вищої освіти за ступенем доктора філософії
за галуззю знань 20 «Аграрні науки та продовольство»
за спеціальністю 204 «Технології виробництва та переробки продукції
тваринництва»

*(спеціалізації: технологія виробництва продуктів тваринництва (за видами),
годівля тварин і технологія кормів,
розведення та селекція тварин)*

Програму підготували:

Бомко В.С., декан біолого-технологічного факультету, докт. с.-г. наук, професор;

Луценко М.М., зав. каф. технології виробництва молока і м'яса, докт. с.-г. наук, професор;

Дяченко Л.С., зав. каф. технології кормів, кормових добавок і годівлі тварин, докт. с.-г. наук, професор;

Ставецька Р. В., зав. каф. генетики, розведення та селекції тварин, докт. с.-г. наук, доцент.

Рекомендовано до видання Вченою радою біолого-технологічного факультету
(протокол № від «___» _____ 2017 р.)

Схвалено навчально-методичною комісією біолого-технологічного факультету
(протокол №.... від «___» _____ 2017 р.

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Мета фахового іспиту до вступу в аспірантуру для здобуття вищої освіти за ступенем доктора філософії	5
2. Характеристика змісту програми	6
3. Вимоги до здібностей і підготовленості здобувачів третього освітньо-наукового рівня	8
4. Порядок проведення фахового іспиту до вступу в аспірантуру	9
5. Структура екзаменаційного білета	10
6. Критерії оцінювання фахового іспиту до вступу в аспірантуру	11
7. Тематика рефератів	12
8. Орієнтовний перелік питань для підготовки до фахового іспиту	14
9. Список рекомендованої літератури	19

ВСТУП

Програма призначена для осіб, які вступають до аспірантури Білоцерківського національного аграрного університету для здобуття третього (освітньо-наукового) рівня за ступенем доктор філософії.

Спеціальність 204 «Технології виробництва та переробки продукції тваринництва» належить до найбільш поширених специфічних категорій аграрного виробництва. За цією спеціальністю можуть навчатися в аспірантурі фахівці, які мають повну вищу освіту за ступенем магістра або освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста із спеціальності «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва», спеціалізацій «Годівля тварин та технологія кормів», «Розведення та селекція тварин», «Птахівництво» та суміжних з нею інших спеціальностей.

Основою для визначення змісту фахового іспиту до вступу в аспірантуру за спеціальністю 204 «Технології виробництва та переробки продукції тваринництва» є освітньо-професійна програма підготовки за ступенем магістра з «Технології виробництва і переробки продукції тваринництва» чи освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» спеціальності 8 (7).09010201 «Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва», включаючи спеціалізації «годівля тварин та технологія кормів», «розведення та селекція тварин», «птахівництво».

Під час фахового іспиту до вступу в аспірантуру абітурієнти повинні показати рівень теоретичних знань і практичних навиків з циклу фундаментальних та основних розділів спеціальних дисциплін.

1. МЕТА ФАХОВОГО ІСПИТУ ДО ВСТУПУ В АСПІРАНТУРУ

Метою фахового іспиту до вступу в аспірантуру є всебічна перевірка готовності магістра (спеціаліста) до навчання в аспірантурі за спеціальністю 204 «Технології виробництва та переробки продукції тваринництва» та його рівня знань і навичок, необхідних для початку власних наукових досліджень.

Завдання до фахового іспиту при вступі в аспірантуру за спеціальністю 204 «Технології виробництва та переробки продукції тваринництва» здобувачів третього освітньо-наукового рівня на основі ступеня магістра містять питання з наступних базових дисциплін:

- Технологія виробництва молока та яловичини;
- Технологія виробництва продукції птахівництва;
- Розведення та селекція тварин;
- Годівля сільськогосподарських тварин.

2. ХАРАКТЕРИСТИКА ЗМІСТУ ПРОГРАМИ

Навчальна дисципліна «Технологія виробництва молока та яловичини» включає такі розділи, що винесені на фаховий іспит до вступу в аспірантуру:

1. Біологія великої рогатої худоби
2. Продуктивність великої рогатої худоби.
3. Організація відтворення стада та селекційно-племінна робота в скотарстві.
4. Моделювання технологічних процесів у скотарстві.
5. Технологія виробництва молока.

6. Технологія виробництва яловичини у молочному скотарстві.
7. Технологія виробництва яловичини у м'ясному скотарстві.

Навчальна дисципліна «**Технологія виробництва продукції птахівництва**» включає такі розділи, що винесені на фаховий іспит до вступу в аспірантуру:

1. Біологія сільськогосподарської птиці.
2. Селекційно-племінна робота у птахівництві.
3. Технологія виробництва харчових яєць.
4. Технологія виробництва інкубаційних яєць птиці різних видів.
5. Технологія виробництва м'яса сільськогосподарської птиці .

Навчальна дисципліна «**Годівля сільськогосподарських тварин**» включає такі розділи, що винесені на фаховий іспит до вступу в аспірантуру:

1. Основи живлення тварин і оцінка поживності кормів.
2. Перетравність кормів і оцінка їх поживності.
3. Корми, їх класифікація, загальна характеристика і технологія заготівлі.
4. Підготовка кормів до згодовування та їх раціональне використання.
5. Нормована годівля сільськогосподарських тварин.

Навчальна дисципліна «**Розведення сільськогосподарських тварин**» включає такі розділи, що винесені на фаховий іспит до вступу в аспірантуру:

1. Походження, еволюція, ріст і розвиток сільськогосподарських тварин.
2. Вчення про породу.
3. Продуктивність сільськогосподарських тварин та методи її оцінки.
4. Оцінка племінних якостей тварин.
5. Відбір і підбір сільськогосподарських тварин.
6. Методи розведення сільськогосподарських тварин.
7. Великомасштабна селекція в тваринництві.

3. ВИМОГИ ДО КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ

Програма фахового іспиту до вступу в аспірантуру за спеціальністю 204 «Технології виробництва та переробки продукції тваринництва» складена відповідно до Галузевих стандартів вищої освіти (ГСВОУ МОНУ) «Освітньо-професійної програми» підготовки фахівців ступеня магістра за спеціальністю 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва».

Вимоги до фахового іспиту при вступі до аспірантури ґрунтуються на нормативних формах державної атестації осіб, які навчаються у навчальних закладах. На фаховий вступний іспит виноситься система компетентностей, знань та умінь фахівців освітнього рівня «Магістр» за спеціальністю 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»

Зміст фахового іспиту базується на системі основних розділів нормативних навчальних дисциплін, що визначені СВО БНАУ ОПП 204 - «Освітньо-професійна програма» підготовки фахівця освітнього рівня магістр.

Вступник до аспірантури за спеціальністю 204 «Технології виробництва та переробки продукції тваринництва» повинен володіти наступними **компетентностями, знаннями і вміннями:**

- здатність володіти основними зоотехнічними законами та напрямками зоотехнічних наукових досліджень і використовувати їх у галузі наук з технології виробництва і переробки продукції тваринництва;
- здатність володіти біологічними та технологічними аспектами інноваційних технологій у тваринництві та уміння їх запровадження у виробництво продукції тваринництва.
- уміння розробляти моделі технологічного процесу виробництва продукції тваринництва;
- здатність використовувати автоматизовані системи управління технологічними процесами в галузі та здійснювати фаховий супровід новітніх технологій виробництва продукції тваринництва;
- здатність володіти новітніми технологіями годівлі високопродуктивних сільськогосподарських тварин і використовувати їх за інноваційних технологій виробництва продукції тваринництва;
- здатність організувати виробничий процес при використанні іншомовних нормативних документів та вести спільну діяльність з іноземними установами;
- здатність організувати та проводити роботу з вивчення адаптивного потенціалу різних видів та порід сільськогосподарських тварин;
- здатність організувати та проводити селекційну роботу з різними видами та породами сільськогосподарських тварин і вміння складати програми і селекційні плани у різних ланках селекційного процесу.

4. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ФАХОВОГО ІСПИТУ ДО ВСТУПУ В АСПРАНТУРУ

Організація і проведення фахового іспиту зі вступу до аспірантури Білоцерківського національного аграрного університету за спеціальністю 204 «Технології виробництва та переробки продукції тваринництва» здійснюється відповідно до Закону України «Про вищу освіту», Умов прийому на навчання до вищих навчальних закладів України в 2017 році, Правил прийому до аспірантури (доктор філософії) БНАУ в 2017 році, Положення «Про приймальну комісію БНАУ», Положення про прийом на навчання до аспірантури БНАУ на здобуття ступеня доктора філософії, Положення про предметні комісії для проведення вступних випробувань до аспірантури БНАУ, Положення про відділ аспірантури і докторантури БНАУ.

Рекомендується проведення усного екзамену на основі вільного вибору здобувачами білету, який містить чотири питання з базових дисциплін, що виносяться на фаховий іспит.

5. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ФАХОВОГО ІСПИТУ ДО ВСТУПУ В АСПРАНТУРУ

Оцінювання знань вступників до аспірантури за результатами фахового іспиту здійснюється членами комісії на основі отриманих відповідей на питання білета. Оцінювання відбувається за чотирьохбальною шкалою. Відповіді вступників оцінюються окремо за кожним питанням усіма членами комісії. Потім визначається середня оцінка за результатами усіх питань та виставлених оцінок усіма членами комісії. При середній дробній оцінці, результат від 0,1 до 0,4 бала округлюється до

меншого числа (наприклад 3,4 – до оцінки 3), а при оцінці від 0,5 до 0,9 – до більшого числа (наприклад 3,6 – до оцінки 4). При виникненні дискусій, суперечок щодо оцінки, вирішальне слово має голова екзаменаційної комісії.

Оцінка «5» – відмінно – означає: відповідь правильна і довершена, не викликає сумнівів у членів комісії; усі питання розкриті повно та аргументовано розкриті, чітко і логічно викладені, продемонстроване володіння термінологією та вміння самостійно аналізувати теоретичний матеріал;

Оцінка «4» – добре – означає: відповідь правильна, достовірна, не викликає сумнівів у членів комісії; суть питань у цілому розкрита, але з незначними неточностями, які не впливають на їх правильне розуміння; продемонстроване володіння термінологією та вміння самостійно аналізувати теоретичний матеріал;

Оцінка «3» – задовільно – означає: відповідь у цілому правильна, проте недостатньо повна і точна, необґрунтована, зміст питань неповністю розкритий, мають місце помилки принципового характеру, які викликають уточнюючі запитання у членів комісії;

Оцінка «2» – незадовільно – означає: відповідь неправильна, недостовірна, викликає дискусію у членів комісії; суть питань не розкрита, виявлено невміння аналізувати, послідовно і чітко викладати матеріал.

Фаховий іспит вважається складеним за умови отримання здобувачем середньої оцінки не нижче «3» - задовільно.

6. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

Дисципліна «Технологія виробництва молока і яловичини»:

1. Біологія великої рогатої худоби та інноваційні технології виробництва молока і яловичини.
2. Науково-практичні основи одержання молока високої якості.
3. Моделювання технологічних процесів у молочному скотарстві.
4. Технологічні принципи виробництва молока на промислових фермах
5. Технологічні принципи виробництва молока в умовах фермерських господарств.
6. Фактори та напрями енергоресурсозаощадження при вирощуванні та відгодівлі молодняка великої рогатої худоби на м'ясо.
7. Способи прибирання і видалення гною на молочних фермах, його зберігання та виробництво біогазу.
8. Сучасні технології доїння корів.
9. Фактори інтенсифікації виробництва молока.
10. Принципи формування високопродуктивних молочних і м'ясних стад на основі біолого-технологічної характеристики порід великої рогатої худоби, що використовуються в Україні.
11. Сучасні принципи технології доїння корів.
12. Основні фактори інтенсифікації виробництва молока.
13. Основні фактори інтенсифікації виробництва яловичини.
14. Моделювання потокової організації технологічного процесу виробництва яловичини.

Дисципліна «Технологія виробництва продукції птахівництва»:

1. Вирощування ремонтного молодняка курей.

2. Технологічна схема виробництва харчових яєць.
3. Наукові розробки в технології інкубування яєць сільськогосподарської птиці.
4. Альтернативні джерела у птахівництві.
5. Енергозберігаючі технології у м'ясному птахівництві.
6. Перспективні види птиці та їх характеристика.

Дисципліна «Годівля тварин і технологія кормів»

1. Годівля дійних корів з різним рівнем продуктивності.
2. Інтенсивність росту ремонтних телиць за використання заміників молока.
3. Типи відгодівлі молодняку великої рогатої худоби.
4. Технології годівлі підсисних свиноматок з різною кількістю поросят-сисунів.
5. Інтенсивність росту молодняку свиней на вирощуванні і відгодівлі за використання біологічно активних речовин.
6. Годівля підсисних вівцематок за згодовування сірковмісних сполук та інших БАР.
7. Годівля ремонтних ярок за їх інтенсивного вирощування.
8. Продуктивність кролематок за різних типів і способів годівлі.
9. Годівля курчат-бройлерів за включення в комбікорми ензимних препаратів.
10. Інтенсивність росту курчат-бройлерів за включення в комбікорми органічно-мінеральних добавок.
11. Продуктивність перепілок за різних рівнів і джерел протеїну в раціоні.
12. Традиційні та альтернативні технології заготівлі силосу.
13. Традиційні та альтернативні технології заготівлі сінажу.
14. Роль і значення комбікормів в годівлі с.-г. тварин і птиці.
15. Перетравність поживних речовин як основа поживної цінності корму та фактори впливу на неї.

Дисципліна «Розведення та селекція тварин»

1. Екстер'єр у системі селекції молочної худоби та методи його оцінки.
2. Оцінка господарських корисних ознак молочної худоби різних типів конституції.
3. Використання різних методів розведення у молочному скотарстві (свинарстві).
4. Формування господарських корисних ознак молочної худоби (свиней)
5. Оцінка відтворювальної здатності молочної худоби (свиней).
6. Селекція молочної худоби за ознаками технологічності та її зв'язок із продуктивністю.
7. Тривалість продуктивного використання і довічна продуктивність молочної худоби.
8. Ефективність використання різних форм племінного підбору у молочному скотарстві (свинарстві).
9. Вплив генотипних і середовищних чинників на господарські корисні ознаки молочної худоби (свиней)
10. Використання ліній і родин у селекційному процесі в стадах молочної худоби (свиней)

7. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ФАХОВОГО ІСПИТУ

Дисципліна «Технологія виробництва молока і яловичини»:

1. Молочна продуктивність великої рогатої худоби та її зв'язок з екстер'єром та конституцією.
2. М'ясна продуктивність великої рогатої худоби та її зв'язок з екстер'єром та конституцією.
3. Технологічні особливості відтворення великої рогатої худоби у молочному скотарстві. Оцінювання відтворювальної здатності молочної худоби.
4. Технологічні особливості відтворення великої рогатої худоби у м'ясному скотарстві. Оцінювання відтворювальної здатності м'ясної худоби.
5. Наукові основи вирощування ремонтних телиць у молочному скотарстві.
6. Наукові основи вирощування ремонтних телиць у м'ясному скотарстві.
7. Основні фактори інтенсифікації виробництва молока. Фактори, що впливають на кількість і склад молока.
8. Особливості потоково-цехової технології виробництва молока.
9. Фізіологічні аспекти процесу доїння корів. Технологія машинного доїння корів.
10. Автоматизовані системи доїння корів і управління молочним стадом.
11. Основні породи молочної та м'ясної худоби та їх роль у реалізації інноваційних технологій виробництва молока і яловичини в Україні.
12. Ресурсоощадні технології виробництва молока.
13. Ресурсоощадні технології виробництва яловичини.
14. Біологічні та господарські особливості великої рогатої худоби.
15. Системи і способи утримання молочних корів.
16. Технологічні принципи та режими годівлі молочного стада на сучасних фермах.
17. Однотипна годівля великої рогатої худоби.
18. Групування корів в умовах безприв'язного і прив'язного утримання.
19. Структура стада у молочному і м'ясному скотарстві, її обґрунтування та планування.
20. Технологічний процес використання маточного стада у м'ясному скотарстві.

Дисципліна «Технологія виробництва продукції птахівництва»:

1. Технологія виробництва харчових яєць в птахогосподарствах.
2. Технологія вирощування ремонтного молодняка яєчних і м'ясних курей.
3. Технологія виробництва м'яса курчат-бройлерів.
4. Інкубація яєць сільськогосподарської птиці.
5. Технологічні особливості годівлі птиці при утриманні у кліткових батареях і на підлозі.
6. Методи племінної роботи в птахівничих господарствах та методика виведення спеціалізованих ліній та кросів птиці.

Дисципліна «Годівля тварин і технологія кормів»

1. Біологічні потреби тварин і птиці в елементах живлення та фактори впливу на них.
2. Сучасні способи визначення потреби тварин в енергії і поживних речовинах.
3. Обґрунтуйте показники нормування потреби у поживних речовинах жуйних, свиней і птиці.
4. Типи, норми, раціони і способи годівлі дійних корів.
5. Особливості годівлі високопродуктивних дійних корів: типи, норми, раціони і способи.

6. Особливості годівлі ремонтних телиць і племінних бугайців молочного і м'ясного напрямків продуктивності.
7. Типи, норми, раціони і способи годівлі телят і відгодівельного молодняка молочного і м'ясного напрямків продуктивності.
8. Господарські і біологічні особливості овець та вплив годівлі на вовнову продуктивність і плодючість овець.
9. Типи, норми, раціони і способи годівлі вівцематок у літній і зимовий періоди.
10. Типи, норми, раціони і способи годівлі ремонтного і відгодівельного молодняка овець у літній і зимовий періоди.
11. Господарські і біологічні особливості свиней та їх вплив на годівлю свиноматок: норми, раціони і способи.
12. Норми, раціони і способи годівлі ремонтного і відгодівельного молодняка свиней.
13. Норми, раціони і способи годівлі дорослих коней та ремонтного молодняка.
14. Біологічні особливості живлення та потреба птиці в енергії і поживних речовинах.
15. Норми і способи годівлі курей-несучок та ремонтного молодняка.
16. Норми і способи годівлі м'ясних курей батьківського стада та курчат-бройлерів інтенсивних кросів.
17. Біологічні особливості живлення та потреба кролів різних статевих-вікових груп в енергії і поживних речовинах.
18. Особливості технології заготівлі, зберігання і використання силосу, сінажу і сіна та вимоги ДСТУ до їх якості.
19. Основні технологічні процеси виробництва комбикормів, БВМД і преміксів та їх роль в годівлі тварин і птиці.
20. Теоретичні основи формування енергетичної, протеїнової, жиркової, вітамінної і мінеральної поживності кормів та способи її визначення.

Дисципліна «Розведення та селекція тварин»

1. Доместикація тварин. Основні доместикаційні ознаки свійських тварин.
2. Поняття про породу. Основні фактори породоутворення. Структура породи.
3. Онтогенез, його основні закономірності. Періоди і фази онтогенезу.
4. Вчення про конституцію. Класифікація типів конституції, кондиції тварин.
5. Екстер'єр та його зв'язок з продуктивністю, відтворювальною здатністю і здоров'ям тварин.
6. Методи оцінки екстер'єру сільськогосподарських тварин.
7. Поняття фенотипу, генотипу і племінної цінності. Принципи складання родоводів племінних тварин.
8. Визначення племінної цінності тварин за походженням і власним фенотипом.
9. Визначення племінної цінності різних видів с.-г. тварин за якістю потомства.
10. Загальні положення відбору. Визначення, поняття і сутність природного відбору. Форми штучного відбору.
11. Визначення ефекту відбору у стаді та у породі.
12. Відбір тварин за походженням, власними показниками та за якістю потомства.
13. Відбір тварин за комплексом ознак. Ефективність відбору за селекційними індексами.
14. Методи ідентифікації тварин.
15. Племінний підбір, його основні принципи та завдання. Форми підбору.
16. Застосування інбридингу у тваринництві. Розрахунок коефіцієнта інбридингу за

Райтом-Кисловським. Причини виникнення інбредної депресії та способи її уникнення.

17. Біологічні основи гетерозису та його використання у тваринництві.

18. Класифікація методів розведення с.-г. тварин.

19. Розведення за лініями та родинами: визначення класифікація, робота з ними.

20. Система великомасштабної селекції у молочному скотарстві та у багатоплідному тваринництві.

9. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Богданов Г. А. Кормление сельскохозяйственных животных / Г. А. Богданов. – М.: Агропромиздат, 1990.–624 с.
2. Вирощування ремонтного молодняка сільськогосподарських тварин / [Ібатуллін І. І., Сривов А. І., Цищорський Л. М. та ін.]; за ред. Б. М. Гопки. – К.: Урожай, 1993. – 248 с.
3. Гетя А. А. Організація селекційного процесу в сучасному свинарстві / А. А. Гетя. – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – 192 с.
4. Годівля сільськогосподарських тварин: підруч. / [Ібатуллін І. І., Мельничук Д.О., Богданов Г. О. та ін.]; за ред. І. І. Ібатулліна. - Вінниця : Нова Книга, 2007. - 612 с.
5. Деталізовані норми годівлі сільськогосподарських тварин: довідник / [Ноздрін М. Т., Карпусь М. М., Дяченко Л. С. та ін.]. – К.: Урожай, 1991. – 344с.
6. Довідник птахівника. Технологічні нормативи виробництва продукції птахівництва: базові та перспективні технології [Сахацький М. І., Івко І. І., Іонов І. А. та ін.]. – Харків., 2001. – 160 с.
7. Дяченко Л. С. Вплив рівня енергетичної та протеїнової забезпеченості на продуктивність вівцематок і якість вовни / Л. С. Дяченко, Г. В. Маніна. – Вівчарство. – К.: Урожай. – Вип. 28 – 1995. – С. 21–24.
8. Зінченко О. І. Кормовиробництво / О. І. Зінченко. – К.: Вища школа, 1994. – 440 с.
9. Калашников А. К. Нормы и рационы кормления сельскохозяйственных животных / А. К. Калашников, Н. П. Клейменов, В. М. Баканов. – М.: Агропромиздат, 1985. – 352 с.
10. Костенко В.І. Технологія виробництва молока і яловичини. Практикум: навч. посіб./В.І. Костенко. –К. .Центр учбової літератури», 2013.–400 с.
11. Крупномасштабная селекция в животноводстве / [Басовский Н. З., Буркат В. П., Власов В. И., Коваленко В. П.]; под ред. Н. З. Басовского – К.: Ассоциация «Украина», 1994. – 374 с.
12. Никитченко И. Н. Гетерозис в свиноводстве / И.Н . Никитченко. – Л.: Агропромиздат: Ленингр. отд-ние, 1987. – 215 с.
13. Підпала Т. В. Селекція сільськогосподарських тварин / Т. В. Підпала. – Миколаїв: Видавничий відділ МДАУ, 2006. – 277 с.
14. Племінна робота: довідник / [Басовський М. З., Буркат В. П., Зубець М. В. та ін.]; за ред. М. В. Зубця, М. З. Басовського. – К.: Україна. – 1995. – 440 с.
15. Практикум з годівлі сільськогосподарських тварин: навч. посіб. / [Ібатуллін І. І., Мельничук Д. О., Богданов Г. О. та ін.]. – К.: Вища освіта, 2003. – 432 с.
16. Розведення сільськогосподарських тварин / [Басовський М. З., Буркат В. П., Вінничук Д. Т. та ін.]; за ред. М. З. Басовського. – Біла Церква, 2001. – 400 с.
17. Розведення сільськогосподарських тварин з основами спеціальної зоотехнії / [Засуха Т. В., Зубець М. В., Сірацький Й. З. та ін.]. – К.: Аграрна наука, 1999. – 512 с.
18. Рубан Ю.Д, Рубан С.Ю. Технологія виробництва молока і яловичини: Підручник. / Вид. 3-є, перероблене й доповнене. – Х.: Еспада, 2011. – 800 с.
19. Рубан Ю. Д. Скотарство і технологія виробництва молока та яловичини / Ю. Д. Рубан. – Х.: Еспада, 2002. – 576 с.

20. Скотарство і технологія виробництва молока та яловичини тварин / [Костенко В. І., Сірацький Й. З., Шевченко М. та ін.]. – К.: Урожай, 1995. – 470 с.
21. Технологія виробництва молока і яловичини / [В.І. Костенко, Й.З Сірацький, Ю.Д.Рубан та ін.]; за заг. ред. В.І.Костенка. – К.: Аграрна освіта, 2010. – 530 с.
22. Угнівенко А.М., Костенко В.І., Чернявський Ю.І. Спеціалізоване м'ясне скотарство: Навчальне видання. /А.М. Угнівенк, В.І. Костенко, Ю.І. Чернявський. – К.: Вища освіта, 2006. – 303.
23. Угнівенко А.М. Практикум із спеціалізованого м'ясного скотарства / А. Угнівенко, Т. Антонюк, Л. Коропець та інш. – К.: «Аграрна освіта», 2010. – 256 с.
24. Фисинин В. И. Промышленное птицеводство / В. И. Фисинин, Г. А. Тардатьян – М.: Агропромиздат, 1991. – 544 с.
25. Хмельничий Л. М. Оцінка екстер'єру тварин в системі селекції молочної худоби / Л. М. Хмельничий. – Суми: ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2007. – 260 с.